

одним із захисних механізмів у поведінці дитини, за допомогою якого вона намагається якимось чином позбутися страху, гніву, інших негативних емоцій, і пристосуватися до жорстких навколишніх умов і досить складної життєвої ситуації.

Платонова О. Г., Леус Н. П.

РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ШКІДЛИВИХ ЗВИЧОК В УЧНІВСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Стійка тенденція до погіршення здоров'я молоді – найгостріша проблема сьогодення. І серед найбільш серйозних проблем суспільства, які торкаються здоров'я, розповсюдження шкідливих звичок і залежностей займають помітне місце. Часто молодь, перебуваючи під впливом стресових ситуацій, не готова до їх подолання. Наслідком такої психоемоційної напруги є виникнення різних форм девіантної поведінки. І найпоширенішим типом такої поведінки є адитивна поведінка, яка полягає у формуванні прагнення до відходу від реальності шляхом штучної зміни свого психічного стану за допомогою вживання деяких речовин або постійної фіксації уваги на певних видах діяльності з метою підтримки інтенсивних емоцій, що спричиняє шкідливий вплив на здоров'я.

Сучасні дослідження свідчать про те, що до шкідливих звичок і залежностей схильна значна частина учнівської молоді. Адиктивна поведінка є серйозною загрозою для здоров'я учнів, негативно позначається на їхньому психічному і фізичному стані, стає перешкодою до успішного навчання, творчої активності і високої працездатності.

Традиційно шкідливими вважають ті звички, які негативно впливають на організм людини, а саме: паління, алкогольна та наркотична залежність. Вживання цих речовин або інтоксикантів викликає зміни у свідомості, діє на емоційну сферу й змінює характер сприйняття навколишнього світу людиною. Приймавши наркотичну речовину, людина тією чи іншою мірою відходить від реальності, хоч ступінь цього

«відключення» залежить як від особливостей конкретної наркотичної речовини, так і від її кількості. Наркотичну дію відчувають в основному як особливий приплив сил, підвищену бадьорість, перебільшене відчуття своєї значущості, часом необмежені можливості. Це може бути й почуття приємної розслабленості, коли всі бажання здаються задоволеними, особливого благополуччя, безтурботності, душевної рівноваги. Надзвичайно небезпечний вплив мають шкідливі речовини на дітей. Про вживання дітьми цих речовин можуть свідчити такі ознаки:

- зміна кола знайомих, поява нових друзів, з якими вони не знайомлять батьків (як правило, такі друзі не заходять у квартиру, а викликають дитину на вулицю);

- поява нової тематики у малюнках (зображення сигарет, алкогольних напоїв, шприців);

- поява грошових боргів, продаж сімейних цінностей або перепродаж речей для отримання власних грошей;

- байдуже ставлення до навчання, нехтування своїми обов'язками;

- поява у квартирі тютюнового диму;

- зміна зовнішнього вигляду.

Щодо вживання школярами алкогольних напоїв, то можна сказати, що в останні роки значно поширилось споживання спиртного і захворювання на алкоголізм серед дітей і підлітків. Існують такі особливості й тенденції дитячої алкоголізації:

- високий темп росту підліткової алкоголізації;

- тенденція до зниження віку осіб, які вживають алкогольні напої;

- фемінізація (все більша кількість дівчаток-підлітків починає вживати алкогольні напої);

- прагнення бути дорослим, дистанціюватися, не помічати проблем підліткової алкоголізації, перекласти їхнє рішення на правоохоронні органи.

Науковці О. Костенко і К. Флоренсова виділяють декілька причини формування пристрасті до алкоголю в учнів. Коли дитина вступає до школи, то розпочинається навчальна діяльність, яка може конкретно змінити її спосіб життя. Це

пов'язано з новими знайомствами, непосильними завданнями, які задають у школі. Для дітей цього віку характерне наслідування поведінки дорослих, вплив батьків та друзів, цікавість та прагнення виглядати старшими. У середньому шкільному віці причиною для вживання алкоголю та розвитку дитячого алкоголізму є алкоголізм батьків, конфлікти в сім'ї, бездоглядність. У цьому віковому періоді важливим спонукальним фактором до вживання спиртних напоїв можуть бути перегляд кінофільмів та засоби масової інформації тощо.

Для дітям старшого шкільного віку характерні такі причини вживання алкоголю:

– бажання наслідувати традиції, звички, пережити нові відчуття, цікавість; вікові особливості юнаків і дівчат, відсутність життєвого досвіду, знань, які дозволяють вільно спілкуватися, сором'язливість пояснюється прагненням випити для хоробрості»;

– бажання розважитись, самоствердитись. При відсутності навичок корисної діяльності в навчанні, спорті тощо, таке бажання може призвести до пияцтва. Також вживання алкоголю учнями старших класів зумовлене нервовою напругою, тривогою, різними переживаннями.

Часто дітей «пригощають» спиртними напоями їхні старші друзі або дорослі. Нерідко батьки роблять це в лікувальних цілях (для того, щоб дитина набрала вагу, покращити її сон). 70-80% дітей знайомляться з алкоголем у домашніх умовах під час свят.

Алкоголізм в учнівському середовищі, у порівнянні з дорослим, має характерні особливості:

– швидке звикання до спиртних напоїв (це пояснюється анатомо-фізіологічною будовою дитячого організму);

– важкий перебіг хвороби (у дівчат і хлопців організм перебуває в стадії формування і стійкість нервової системи до дії алкоголю знижена, через що відбуваються незворотні процеси його руйнування);

– прийняття молоддю великих доз алкоголю (оскільки вживання алкоголю молоддю не схвалюється суспільством, то

юнаки і дівчата як правило, п'ють потай, «без закуски», споживаючи всю дозу за раз);

– швидкий розвиток запійного пияцтва (пити з будь-якого приводу стає нормою, під час легкого сп'яніння діти відчують себе впевнено).

Однією з поширених соціально-педагогічних проблем в учнівському середовищі є паління. Паління є соціальною проблемою суспільства як для тих, хто палить, так і для тих, хто не палить. Розповсюдженими причинами вживання школярами тютюнових виробів, на думку О. Березня, є:

1. Ставлення оточуючих школярів, однолітків. Відомо, що діти болісно ставляться до думки своїх однолітків. Вони постійно намагаються піднятися в їхніх очах, щоб за допомогою популярності домогтися якоїсь мети. Найбільш поширеними цілями залишаються лідерство і дівчата. Через них з'являється необхідність виділитись з натовпу, тому учні в ранньому віці й починають палити.

2. Приклад старших. Діти бачать як батько, мати чи інші дорослі постійно палять, цим самим викликають цікавість у дітей. Приклад старших – серйозна причина паління дітей, адже в цьому разі набагато складніше пояснити неправильність даного вчинку.

3. Зняти стрес. У суспільстві існує думка, що сигаретою можна зняти стрес, напругу та заспокоїтись. Проте така думка є хибною, адже паління впливає негативно на молодий організм.

Крім зазначених, існує ще ряд причин, які підштовхують дитину до цієї пагубної звички. Зокрема, це вплив засобів масової інформації, прагнення виглядати дорослим, мода та ін.

Отже, шкідливі звички негативно впливають на організм дитини та викликають залежність. Існує багато причин, які «підштовхують» учнів до вживання шкідливих звичок: це і бажання виглядати дорослим, наслідування своїх батьків, стресові ситуації та ін. Діти, які мають шкідливі звички, зазвичай погано навчаються, мають пригнічений настрій, низьку працездатність, часто конфліктують з однолітками, батьками і вчителями. Через вживання шкідливих речовин збільшується смертність, кількість хворих та тих, хто здійснив правопорушення. А тому слід розглядати цю проблему не лише

як медичну, а й як соціально-педагогічну. Адже соціальний педагог – це фахівець, який здійснює комплекс профілактичних заходів, що спрямовані на попередження виникнення патологій у суспільстві (п'янство, алкоголізм, наркоманія, проституція та ін.) та їх наслідків (девіантна, протиправна, адиктивна, суїцидальна поведінка тощо).

Рень Л. В.

РЕЗИЛЬЄНТНІСТЬ ФАХІВЦІВ ПОМІЧНИХ ПРОФЕСІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабне вторгнення росії в Україну принесло для нашого населення багато лиха – втрати близьких, руйнування осель, інфраструктури, звичного способу життя та ін. Стан людей, які переживають війну, можна охарактеризувати як хронічний стрес, адже війна продовжується і стресовий стан має тривалу дію.

Зважаючи на це, перед фахівцями помічних професій (насамперед соціальними працівниками, психологами) стоїть багато завдань і викликів, що пов'язані з їхнім власним досвідом проживання війни та необхідністю надання допомоги тим, хто цього потребує. Надаючи соціальну та психологічну допомогу постраждалим унаслідок воєнних дій, фахівці помічних професій мають подбати про можливості для власного відновлення, резильєнтність.

Резилієнс у своєму початковому значенні є фізичною здатністю матеріалу повертатися до вихідного стану. Поняття «резильєнтність» (або синоніми – резилієнс, психологічна пружність, стресостійкість, стійкість) увійшло у термінологію соціальних, поведінкових наук понад 40 років тому завдяки працям E. Werner та її колезі R. Smith («Overcoming the odds: high risk children from birth to adulthood»).

За визначенням ВООЗ, резилієнс – це здатність людини відносно добре долати важкі ситуації, особистісна ресурсність.

Резильєнтність – це «здатність дорослих, які зазнали ізолюваних і потенційно руйнівних подій, таких як смерть